

**Аннотация к рабочей программе  
по учебному предмету «Башкирский язык»  
на уровне начального общего образования**

Рабочая программа составлена на основе Федерального государственного образовательного стандарта начального общего образования и авторской программы.

Составители: Усманова М. Г. Габитова З. М. –Ижевск , издательство “Книгоград”, 2008.

Программа рассчитана на 136 часов по 1 часу в неделю в 1,2,3,4 классах

**Цели и задачи курса:**

- умения общаться на башкирском языке на элементарном уровне с учетом речевых возможностей и потребностей младших школьников в устной (аудирование и говорение) и письменной (чтение и письмо) форме;
- приобщение детей к новому социальному опыту с использованием башкирского языка;
- знакомство младших школьников с миром зарубежных сверстников, с детским фольклором и доступными образцами художественной литературы;
- воспитание дружелюбного отношения к представителям других стран;
- развитие речевых, интеллектуальных и познавательных способностей младших школьников, а также их общеучебных умений;
- развитие мотивации к дальнейшему овладению башкирским языком;
- воспитание и разностороннее развитие младшего школьника средствами башкирского языка.

**Для реализации рабочей программы используются:**

- *программа:*  
«Программы по башкирскому языку для русскоязычных учащихся I- XI классов школ с русским языком обучения»// Тулумбаев Х.А., Давлетшина М.С. -Ижевск: Книгоград, 2008.
- *учебники:*
  - . Башкирский язык: Учебник для учащихся 1 класса русскоязычных школ/ Х.А. Тулумбаев, М.С. Давлетшина, Н.С. Бикбова.– Уфа: Китап, 2011г.
  - Башкирский язык: Учебник для учащихся 2 класса русскоязычных школ/ Х.А. Тулумбаев, М.С. Давлетшина,Ф.М.Гиниатуллина, Н.Н.Кинзябаева.– Уфа: Китап, 2014г..
  - Башкирский язык: Учебное пособие для учащихся 3 класса (2 год обучения) общеобразовательных организации с русским языком обучения (для изучающих башкирский язык как государственный)/ М.С. Давлетшина,Н.Н Кинзябаева,Г.М.Садыкова.– Уфа: Китап, 2015г.
  - Башкирский язык: Учебник для 4 класса для изучения башкирского языка (как государственного) в образовательных организациях с русским языком обучения / М.С. Давлетшина, Н.Н Кинзябаева, Г.М.Садыкова.– Уфа: Китап, 2016г

**Аннотация к рабочей программе  
по учебному предмету «Родной башкирский язык и литература»  
на уровне начального общего образования**

Рабочая программа составлена на основе Федерального государственного образовательного стандарта начального общего образования и авторской программы.

Рабочая программа разработана в соответствии с программой по башкирскому языку и литературе для учащихся-башкир I – XI классов школ с русским языком обучения.

Составители: Авторы: Тикеев Д.С., Тулумбаев Х.А., Вильданов А.Х., Давлетшина М.С., Хуснутдинова Ф.А., Хажин В.И. Г - Ижевск: издательство «КнигоГрад», 2008 г

Программа рассчитана на 408 часов по 3 часа в неделю в 1,2,3,4 классах

**Цели и задачи курса:**

- воспитание гражданственности и патриотизма, сознательного отношения к языку как явлению культуры, основному средству общения и получения знаний в разных сферах человеческой деятельности; воспитание интереса и любви к русскому языку;
- совершенствование речемыслительной деятельности, коммуникативных умений и навыков, обеспечивающих владение башкирским языком в разных сферах и ситуациях его использования; обогащение словарного запаса и грамматического строя речи учащихся; развитие готовности и способности к речевому взаимодействию и взаимопониманию, потребности к речевому самосовершенствованию;
- формирование умений опознавать, анализировать, классифицировать языковые факты, оценивать их с точки зрения нормативности, соответствия ситуации и сфере общения; умений работать с текстом, осуществлять информационный поиск, извлекать и преобразовывать необходимую информацию.

**Для реализации рабочей программы используются:**

• *программа:*

Тикеев Д.С., Толумбаев Х.А., Вилданов Ә.Х., Дәүләтшина М.С., Хөснөтдинова Ф.Ә., Хажин В.И. Ижевск “КнигоГрад”, 2008.

*учебники:*

- Толумбаев Х.А., Дәүләтшина М.С.Бүләк: Рус мәктәптәрендә укыусы башкорт балалары өсөн әлифба. – Өфө: Китап, 2010.
- Башкорт теле. Укытыу урыс телендә алып барылған мәктәптәрзең 2-се класс укыусылары өсөн дәреслек. Х.А. Толумбаев, М.С. Дәүләтшина, Н.С. Бикбова. Өфө: Китап, 2012.
- Башкорт теле: Рус мәктәптәренең 3-сө класында укыусы башкорт балалары өсөн дәреслек. Х.А.Толумбаев, М.М.Нәбиуллина – Өфө: Китап, 2010.
- Башкорт теле: Укытыу рус телендә алып барылған мәктәптәрзең 4-се класында укыусы башкорт балалары өсөн тел һәм укыу дәреслеге. Х.А. Толумбаев. – Өфө: Китап, 2012

- Башкорт теле: Рус мәктәптәренең 5-се класында укыусы башкорт балалары өсөн дәреслек. Хажин В.И., Вилданов .Х. – Өфө: Китап, 2012).
- Башкорт теле: Рус мәктәптәренең 6-сы класында укыусы башкорт балалары өсөн дәреслек.
- Вилданов Ә.Х.,Хажин В.И.-Өфө : Китап,2012.
- Башкорт теле: Укытыу урыс телендә алып барылған мәктәптәрҙең 7-се сыныф башкорт балалары өсөн башкорт теле һәм әзәбиәте дәреслеге. Тикеев Д.С., Ғафаров Б.Б., Каһарманов Ғ.Ғ. – Өфө: Китап, 2008.
- Башкорт теле: Рус мәктәптәренең 8-се класында укыған башкорт балалары өсөн башкорт теле һәм әзәбиәте дәреслеге. Тикеев Д. С., Ғафаров Б. Б., Хөснөтдинова Ф. Ә. – Өфө: Китап, 2012.
- Башкорт теле: Рус мәктәптәренең 9-сы класында укыған башкорт балалары өсөн башкорт теле һәм әзәбиәте дәреслеге. Тикеев Д. С., Ғафаров Б. Б., Хөснөтдинова Ф. Ә. – Өфө: Китап, 2012.
- Башкорт теле һәм әзәбиәте.Рус мәктәптәренең 10-сы класы өсөн дәреслек. Тикеев Д.С,Ғафаров Б.Б. Өфө: Башкортостан”Китап”, 2007.
- Башкорт теле һәм әзәбиәте.Рус мәктәптәренең 11 класы өсөн башкорт теле һәм әзәбиәте дәреслеге. Тикеев Д.С, Толымбаев Х.А.Хөснөтдинова Ф.Ә, Өфө: Башкортостан ”Китап”, 2007.

**“Туған (башкорт) теле” һәм “Башкорт (дәүләт) теле”предметының эш  
программаһына аннотация  
урта дөйөм белем биреү**

Эш программаһы Башкортостан Республикаһы Мәғариф министрлығы тарафынан расланған «Башкорт теле һәм әзәбиәте программаһы» (Укытыу рус телендә алып барылған мәктәптәрҙең I-XI кластары өсөн) нигезендә төзөлдө. Төзөүселәре Тикеев Д.С., Толомбаев Х.А., Вилданов Ә.Х., Дәүләтшина М.С.,Хөснөтдинова Ф.Ә, Хажин В.И. – Ижевск: «КнигоГрад», 2008.

Программа 313 сәғәткә иҫәпләнгән, 5,7,8 кластарҙа -70 , азнаһына 2 сәғәт, 6 класта-35,азнаһына 1 сәғәт, 9 класта-68, азнаһына 2 сәғәт иҫәбенән.

Был йүнәлештә эшләүсә мәктәптәрҙә башкорт телен укытыуҙың **максаттары һәм бурыстары:**

- 1.Укыусыларҙы башкорт әзәби телендә дөрөҫ һөйләшәргә,өйзә,йәмғиәт урындарында,хезмәт процесында башкорт әзәби телен практик файзаланырға өйрәтәү.
- 2.Башкорт теленең фонетик,лексик,грамматик нормалары буйынса белем һәм күнекмәләр биреү.
- 3.Башкорт телендә нәшер ителә торған гәзит-журналдарҙы,әзәби китаптарҙы үз аллы укып аңлау күнекмәләрен биреү.
- 4.Үз фекерендә билдәлә кимәлдә бәйләнешлелә итеп һөйләй һәм яза алыу күнекмәләрен формалаштырыу.
- 5.Телдә өйрәнәү барышында балаларҙы башкорт халкының фәһемлә тарихы,бай мәзәниәте,сәнғәте,әзәбиәте,башкорт йолалары,күренекле шәхестәре,тыуған илдең тәбиғәте һ.б.таныштырыу,уларҙы башкорт донъяһына алып инеү,башкорт халкына,уның теленә,үзә йәшәгән тәйәккә ихтирам һәм һөйөү тәрбиәләү.
- 6.Рус һәм башкорт телдәрен,әзәбиәтен өйрәнәү нигезендә,балаларҙа туған телгә ихтирам тәрбиәләү,уларға илһөйәр һәм интернациональ тәрбиә биреү.

- *Укытыуының тел буйынса укыу- укытыу методик комплекты:*

*программа:* «Башкорт теле һәм әзәбиәте программаһы» (Укытыу рус телендә алып барылған мәктәптәрҙең I-XI кластары өсөн). Төзөүселәре Тикеев Д.С., Толомбаев Х.А., Вилданов Ә.Х., Дәүләтшина М.С.,Хөснөтдинова Ф.Ә, Хажин В.И. – Ижевск: «КнигоГрад», 2008.

- *Укыу әсбаптары:*

- Башкорт теле һәм әзәбиәте. 5 класс. Хажин В.И., Вильданов Ә.Х.-Уфа: Китап,2008.,
- Башкорт теле һәм әзәбиәте. 6 класс. Хажин В.И., Вильданов Ә.Х.- Уфа: Китап, 2012.
- Башкорт теле һәм әзәбиәте. 7 класс. Тикеев Д.С, Гафаров Б.Б., Хуснутдинова Ф.А. - Уфа: Китап, 2010
- Башкорт теле һәм әзәбиәте. 8 класс. Тикеев Д.С, Гафаров Б.Б., Хуснутдинова Ф.А. - Уфа: Китап, 2011
- Башкорт теле һәм әзәбиәте. 9 класс. Тикеев Д.С, Гафаров Б.Б., Хуснутдинова Ф.А. - Уфа: Китап, 2007

- Башкирский язык. ru: Интенсивный курс. Учебное пособие для изучающих башкирский язык. Ф.Г.Хисаметдинова, М.Г.Усманова, Л.Ф.Муталова,..Уфа: ГУП “ГРИ “Башкортостан”, 2006.-200с

Башкорт теле (дәүләт теле). 6 класс. Усманова М.Г., Габитова З.М. -Уфа: Китап, 2006.  
Башкорт теле (дәүләт теле). 7 класс. Усманова М.Г., Габитова З.М. -Уфа: Китап, 2009.  
Башкорт теле (дәүләт теле). 8 класс. Усманова М.Г., Габитова З.М. -Уфа: Китап, 2008.  
Башкорт теле (дәүләт теле). 9 класс. Усманова М.Г., Габитова З.М. -Уфа: Китап, 2009.

## **“Туған (башкорт) теле һәм әзәбиәте” предметының эш программаһына аннотация урта дөйөм белем биреү**

Эш программаһы Башкортостан Республикаһы Мәғариф министрлығы тарафынан раҫланған «Башкорт теле һәм әзәбиәте программаһы» (Укытыу рус телендә алып барылған мәктәптәрҙең I-XI кластары өсөн) нигеҙендә төҙөлдө. Төзөүселәре Тикеев Д.С., Толомбаев Х.А., Вилданов Ә.Х., Дәүләтшина М.С., Хөснөтдинова Ф.Ә, Хажин В.И. – Ижевск: «КнигоГрад», 2008.

Программа 453 сәғәткә иҫәпләнгән, 5-7 кластарҙа 105, азнаһына 3 сәғәт, 8класта- 70, 9 класта-68, азнаһына 2 сәғәт иҫәбенән.

Был йүнәлештә эшләүсә мәктәптәрҙә башкорт телен укытыуҙың **максаттары һәм бурыстары:**

1. Укыусыларҙы башкорт әзәби телендә дөрөҫ һөйләшәргә, өйзә, йәмғиәт урындарында, хеҙмәт процесында башкорт әзәби телен практик файзаланырға өйрәтеү.
2. Башкорт теленең фонетик, лексик, грамматик нормалары буйынса белем һәм күнекмәләр биреү.
3. Башкорт телендә нәшер ителә торған гәзит-журналдарҙы, әзәби китаптарҙы үз аллы укып аңлау күнекмәләрен биреү.
4. Үз фекереңдә билдәлә кимәлдә бәйләнешле итеп һөйләй һәм яза алыу күнекмәләрен формалаштырыу.
5. Телдә өйрәнеү барышында балаларҙы башкорт халкының фәһемле тарихы, бай мәҙәниәте, сәнғәте, әзәбиәте, башкорт йолалары, күренекле шәхестәре, тыуған илдең тәбиғәте һ.б. таныштырыу, уларҙы башкорт донъяһына алып инеү, башкорт халкына, уның теленә, үзә йәшәгән тәһәккә ихтирам һәм һөйөү тәрбиәләү.
6. Рус һәм башкорт телдәрен, әзәбиәтен өйрәнеү нигеҙендә, балаларҙа туған телгә ихтирам тәрбиәләү, уларға илһөйәр һәм интернациональ тәрбиә биреү.

- *Укытыуының тел буйынса укыу- укытыу методик комплекты:*

1. *программа:* «Башкорт теле һәм әзәбиәте программаһы» (Укытыу рус телендә алып барылған мәктәптәрҙең I-XI кластары өсөн). Төзөүселәре Тикеев Д.С., Толомбаев Х.А., Вилданов Ә.Х., Дәүләтшина М.С., Хөснөтдинова Ф.Ә, Хажин В.И. – Ижевск: «КнигоГрад», 2008.

- *Укыу әсбаптары:*

- Башкорт теле һәм әзәбиәте. 5 класс. Хажин В.И., Вильданов Ә.Х.-Уфа: Китап, 2008.,
- Башкорт теле һәм әзәбиәте. 6 класс. Хажин В.И., Вильданов Ә.Х.- Уфа: Китап, 2012.
- Башкорт теле һәм әзәбиәте. 7 класс. Тикеев Д.С, Гафаров Б.Б., Хуснутдинова Ф.А. - Уфа: Китап, 2010
- Башкорт теле һәм әзәбиәте. 8 класс. Тикеев Д.С, Гафаров Б.Б., Хуснутдинова Ф.А. - Уфа: Китап, 2011
- Башкорт теле һәм әзәбиәте. 9 класс. Тикеев Д.С, Гафаров Б.Б., Хуснутдинова Ф.А. - Уфа: Китап, 2007